

Trondheim kommunale pensjonskasse

Årsrapport 2015

FORORD

ANSVARLIG FORVALTNING AV MEDLEMMENES RETTIGHETER

2015 ble et relativt utfordrende år i finansmarkedene. Det lave rentenivået vedvarer, og aksjemarkedene ga heller ikke avkastning på samme nivå som de foregående årene.

Til tross for dette oppnådde TKP god totalavkastning i 2015, både isolert sett og i sammenligning med andre pensjonskasser og forsikringsselskaper. Hovedårsaken til det gode resultatet ligger i at vi har holdt fast på vår vedtatte strategi, og utnyttet vår risikoevne på en systematisk og ansvarlig måte. Kundenes langsiktige pensjonsøkonomi og medlemmenes rettigheter er alltid bakteppe i vårt arbeid med kapitalforvaltningen.

Den verdjusterte avkastningen ble 4,02 %. Også de andre resultatelementene i pensjonskassen ble positive, slik at det dannet grunnlag for betydelige overføringer til kundenes premiefond.

Trondheim kommunes gode arbeid med å redusere uførhet fortsetter. Det er fortsatt mye igjen før kommunens egne målsettinger er oppnådd, men vi registrerer en stadig nedgang i antall nye uføretilfeller hvert år. TKP utnytter den nærhet vi har til kommunen gjennom å bidra i prosjekter, gjennomføre undervisning og til å finansiere konkrete tiltak der siktemålet er å redusere uførhet.

Nærheten er også viktig for medlemmene og pensjonistene våre. Personlig service er fortsatt høyt verdsatt. Samtidig tar vi stadig i bruk nye tekniske løsninger. Våre administrasjonskostnader er på et meget konkurransedyktig nivå.

Høsten 2015 gjennomførte hovedsponsor Trondheim kommune en vurdering av å fortsette med TKP kontra å flytte over til KLP. Kommunen konkluderte, i likhet med en ekstern uavhengig rapport utarbeidet for kommunen, med at det beste alternativet for kommunen er å fortsette i TKP. Den uavhengige eksterne rapporten fastslo videre at TKP burde oppkapitaliseres betydelig dersom man over tid skulle ha evnen til å levere den samme avkastningen som for øvrig sammenlignbare pensjonskasser.

Våren 2016 besluttet derfor sponsor å oppkapitalisere TKP noe. I tillegg slo bystyret fast følgende: «Bystyret viser til at selv etter denne oppkapitaliseringen vil ikke Trondheim Kommunale Pensjonskasse kunne ta den samme risiko og levere den samme avkastning som sammenlignbare pensjonskasser.» Styret har registrert disse signalene fra hovedsponsor, og tilstreber en risikosammensetning som gir best mulig avkastning innenfor disse rammene.

Styret og administrasjonen i TKP takker Trondheim kommune og alle andre kunder og samarbeidspartnere for et meget godt samarbeid i 2015. Vi vil gjøre vårt ytterste for å opprettholde det gode samarbeidet også i årene som kommer.

Ida Espolin Johnson
Styreleder

Helge Rudi
Adm. direktør

INNHOOLD

Årsberetning for 2015	5
Resultatregnskap	14
Balanse pr. 31. desember	16
Oppstilling av endringer i egenkapital	18
Kontantstrømoppstilling	19
Note 0. Regnskapsprinsipper	20
Note 1. Kapitalavkastning.....	24
Note 2. Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for.....	24
Note 3. Utlån og fordringer m.v.	24
Note 4. Aksjer og andeler.	25
Note 5. Ansvarlig lånekapital i andre foretak.....	26
Note 6. Annen gjeld/andre forpliktelser	26
Note 7. Pensjoner mv.	27
Note 8. Endringer i forsikringsforpliktelser.....	28
Note 9. Forsikringsforpliktelser – bransjefordeling.....	28
Note 10. Kapitaldekning og solvensmarginkrav	29
Note 11. Lønns-/pensjonskostnader egne ansatte	30
Note 12. Ytelser og lån til ledende ansatte og styret.....	31
Note 13. Forsikringsrelaterte driftskostnader/Andre kostnader	31
Note 14. Skattekostnad	32
Note 15. Resultatanalyse.....	33
Note 16. Flytting til og fra pensjonskassens pensjonsordning	34
Note 17. Poster utenom balansen.....	34
Note 18. Beskrivelse av pensjonsordningene.....	34
Note 19. Virkningen av endringer i forutsetninger.....	36
Note 20. Transaksjoner med nærstående parter	36
Note 21. Finansiell risiko knyttet til finansielle instrumenter	37
Note 22. Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over resultatet.....	39
Note 23. Investeringseiendommer.....	39
Note 24. Finansielle derivater	40
Forsikringsteknisk oppgjør	41
Aktuarerklæring.....	42
Revisjonsberetning	43

ÅRSBERETNING FOR 2015

Innledning

Styret i Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) har, i samsvar med den myndighet som er tillagt styret i henhold til vedtektene, fastsatt pensjonskassens regnskap for år 2015, slik det fremgår senere i årsrapporten.

Regnskapet og årsberetningen legges frem til orientering for Trondheim bystyre og de øvrige arbeidsgiverne, de såkalte konsernenhetene, som er tilknyttet pensjonskassen.

Virksomheten

Trondheim kommunale pensjonskasse ble etablert i 1913. TKPs formål er å yte tjenestepensjon til medlemmene og deres etterlatte i henhold til tariffavtale mellom partene i KS-området. Aktive medlemmer er omlag 13.400 ansatte i Trondheim kommune og 17 såkalte konsernenheter, dvs. virksomheter eiet av, eller med nær tilknytning til kommunen. Om lag 7.300 personer får månedlig utbetalt pensjon fra TKP.

TKP er en selvstendig juridisk enhet, og virksomheten er forankret i det samme lov- og forskriftsverk som for livsforsikringsbransjen. Pensjonskassen står under tilsyn av Finanstilsynet. Pensjonskassens midler holdes adskilt fra kommunens midler, og pensjonskassen hefter ikke for kommunens forpliktelser. Fem av syv styremedlemmer utnevnes av Trondheim bystyre. De to øvrige styremedlemmer oppnevnes av arbeidstakernes organisasjoner.

Ett av pensjonskassens overordnede mål å forvalte og finansiere utbetalingene til nåværende og fremtidige pensjonister på en slik måte at behovet for tilskudd til pensjonsordningen fra arbeidsgiverne blir lavest mulig.

Virkemidlene TKP har for å nå hovedmålet, er god avkastning på den kapitalen pensjonskassen har til forvaltning, samt en kostnadseffektiv drift av virksomheten. Pensjonsløftet kommunen og de øvrige arbeidsgiverne gir sine ansatte skal innfris over en lang periode. Samtidig skal kortsiktige dekningskrav oppfylles. Ved forvaltningen av pensjonskassens kapital må begge hensyn søkes ivaretatt innen rammen av forsvarlig risikoeksponering.

TKPs andre overordnede mål er å yte god service til medlemmer og arbeidsgivere. Det innebærer at det skal gis god informasjon om rettigheter og plikter, og at pensjoner utbetales til rett person med riktig beløp til rett tid.

Den tjenestepensjonsordningen som TKP forvalter og administrerer, er fastlagt i hovedtariffavtalen i kommunesektoren. Ordningen er en såkalt ytelsesbasert bruttoordning. Den garanterer pensjon på 66 % av sluttlønn inntil 12 ganger folketrygdens grunnbeløp ved pensjonsalder for de som er født i 1958 og tidligere, om full opptjening på minimum 30 års medlemskap er nådd. For de som er født etter 1958 er det ennå ikke avklart hvilket pensjonsnivå som vil gjelde. Fra denne bruttopensjonen blir det foretatt fradrag for eventuelle ytelser fra folketrygden (samordning).

Redegjørelse for årsregnskapet

Hovedtrekk

2015 har vært et krevende år med store svingninger i finansmarkedene. Det lave rentenivået er fortsatt en utfordring. I tillegg har den betydelige økningen i kredittspreader høsten 2015 påvirket avkastningen negativt. TKP har likevel oppnådd et tilfredsstillende regnskapsmessig resultat i 2015. Dette skyldes et godt verdijustert renteresultat og risikoresultat. Risikoresultatet skyldes i all hovedsak netto reservefrigjøring lik 115 mill. kr. pga. den samlede effekten av uførereformen/ny uføretariff og redusert grunnlagsrente i premiereserven. I tillegg gir administrasjonsresultatet og avkastning på selskapsporteføljen positive bidrag.

Som et resultat av årets drift er bufferkapitalen i TKP styrket ved økning av kursreguleringsfondet med 139,2 mill. kr., og ved økning av opptjent egenkapital med 53,4 mill. kr. I tillegg er risikoutjevningfondet økt med 42,8 mill. kr.

Hovedtallene i TKPs resultat for 2015 (mill. kr.):

Resultatelementene	Kundene	Egenkapital	Sum
Renteresultat:			
Verdijustert avkastning			395,6
Garantert rente			-248,6
Verdijustert renteresultat			147,0
Avsetning til kursreguleringsfond			-139,2
Realisert renteresultat	7,7		7,7
Risikoresultat	80,0	42,8	122,8
Administrasjonsresultat		7,9	7,9
Rentegarantipremie		13,0	13,0
Resultat av teknisk regnskap før fordeling	87,7	63,7	151,4
Fordeling av risikoresultat:			
Til premiefond	-80,0		-80,0
Fordeling av renteresultat:			
Til premiefond	-0,7		-0,7
Til tilleggsavsetninger	-7,0		-7,0
Ikke-teknisk regnskap:			
Avkastning selskapsporteføljen		32,4	32,4
Annet		0,1	0,1
Resultat	0,0	96,2	96,2

Premieinntekter

Tilskudd eller premie utgjør normalt den største løpende inntekten i TKP. Hvordan premiesatsen settes ved forhåndsutskrivningen, vil påvirke risikoresultatet. Premienivået bestemmes i hovedsak av tre forhold; forsikringsmessig risiko i medlemsbestanden, grunnlagsrente og årlige reguleringskostnader som følge av lønnsvekst og økning i folketrygdens grunnbeløp. I tillegg kommer mindre påslag knyttet til særtrekk ved pensjonsordningen, samt administrasjonskostnader. Finanstilsynet fastsatte grunnlagsrenten for ny opptjening til 2,0 % fra og med 1.1.2015 på grunn av det vedvarende lave rentenivået. Den gjennomsnittlige grunnlagsrenten for hele bestanden ble 2,75 % i 2015.

Arbeidstakernes andel av premien kan maksimalt utgjøre 2 % av pensjonsgrunnlaget. Det øvrige premiebehovet må dekkes av arbeidsgiver. Den forhåndsutskrevne premien, som avregnes løpende gjennom året, har i 2015 vært på 11,10 % av pensjonsgrunnlaget, hvorav altså 2 prosentpoeng dekkes ved trekk i ansattes lønn. Denne satsen inkluderer alle premieelementer utenom årets

reguleringskostnader, hovedsakelig netto normalpremie på 8,60 %, samt tilskudd til ikke-forsikringsbare ytelser og dekning av administrasjonskostnader med til sammen 2,50 %. Etterberegning av faktiske kostnader til ikke-forsikringsbare ytelser (bruttogaranti m.v.) innebærer ingen korreksjon av den forhåndsutskrevne premien i 2015.

I tillegg kommer reguleringspremien, som er beregnet basert på faktisk observert lønnsvekst i medlemsbestanden, samt refusjoner for faktiske utbetalinger til AFP og bevilgningspensjoner. Etterberegningen av reguleringspremien for 2015 medfører etterfakturering med 10,0 mill. kr. Reguleringspremien og refusjoner for AFP er omregnet til å utgjøre henholdsvis 5,1 % og 1,6 % av pensjonsgrunnlaget selv om beregningsgrunnlaget er henholdsvis premiereserven og utbetalt AFP-pensjon. Den samlede arbeidsgiverpremien for 2015 har således vært på 15,8 % av pensjonsgrunnlaget, mot 18,9 % året før. Arbeidsgivers totale tilskudd til premien er ca. 10,7 % lavere enn i 2014.

Økningen i lønnsnivå og antall medlemmer av pensjonsordningen gir en stigning i arbeidstakernes trukne premie på 5,2 % fra 2014.

Totale premieinntekter ble betydelig lavere i 2015 enn i 2014. Dette skyldes hovedsaklig lavere reguleringspremie. I forfalte brutto premier inngår således:

(1000 kr)	2015		2014	
Arbeidsgivernes tilskudd:				
Normalpremie fratrukket arbeidstakerandel	(9,10 %)	375.165	(9,10 %)	356.225
Avregning av ikke-forsikringsbare ytelser	(0,00 %)	0	(-0,19 %)	-7.389
Reguleringspremie		210.000		335.000
Refusjoner for AFP og bevilgningspensjoner		66.161		57.352
Rentegarantipremie		13.000		16.400
Arbeidstakernes medlemsinnskudd	(2,0 %)	82.471	(2,0 %)	78.360
Sum regnskapsført premie		746.797		835.948

Pensjonsytelser

De formene for pensjon for medlemmene i TKP som er vedtektsfestet og forsikret, er alders- og uførepensjon, samt ektefelle- og barnepensjon. Ordningen med avtalefestet pensjon (AFP) er ikke en forsikringsbar ytelser, og arbeidsgiverne refunderer de faktiske kostnadene løpende.

Ved utgangen av 2015 løper det totalt 7.303 pensjoner i TKP, dvs. en økning på 294 fra året før. Gruppen alderspensjonister inkl. AFP har økt med 451, mens antallet uførepensjonerte viser en nedgang på 206. Nedgangen i antall uførepensjonister skyldes at overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fra og med 2015 er redusert fra 70 år til 67 år. Antallet med ektefelle- eller barnepensjon er økt med 15. I tillegg er antall AFP-pensjonister økt med 34.

Brutto utbetalte pensjoner før mottatte refusjoner utgjør omlag 422 mill. kr. i 2015. Etter refusjoner fra andre pensjonsinnretninger og arbeidsgiverne, kommer netto forsikringsytelser på omlag 328 mill. kr. Økningen fra 2014 i de pensjonene som bæres av TKP er på 3,9 %, som er vesentlig lavere enn veksten året før (8,9 %).

Den årlige endringen i ytelsene for alders- og uførepensjoner er henholdsvis 15,0 % og -11,3 %. De store endringene for alders- og uførepensjonistene skyldes primært at overgangen fra uførepensjon til alderspensjon er redusert fra 70 år til 67 år. Reguleringen av uførepensjoner var 1,92 % i 2015 mot 3,67 % i 2014 (lik endringen i grunnbeløpet G), og reguleringen av alderspensjoner var 1,16 % mot 2,89 % i 2014 (lik endringen i G – 0,75 %).

Uttak av førtidspensjoner (AFP 62-64 år) for medlemmene i TKP utgjør 29,9 mill. kr., og er en økning på 27,5 % fra 2014.

TKP er i en netto fordringsposisjon i forhold til Overføringsavtalen mellom offentlige pensjonsordninger. Det betyr at TKP i de fleste tilfellene er siste ledd for de medlemmene som har hatt opptjening i andre offentlige stillinger utenom Trondheim kommune. Som sådan må TKP igangsette pensjonene, og det oppstår refusjonskrav, som netto i TKPs favør utgjorde 2,8 mill. kr. i 2015.

Pensjonsforpliktelser og avsetning til premiereserve

Årets pliktige avsetning til ordinær premiereserve bestemmes av veksten i pensjonsrettighetene medlemmene opparbeider seg (forpliktelser for TKP). Pensjonsforpliktelsene blir påvirket av en rekke forhold. Antall medlemmer i de ulike kategoriene og gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag/ lønnsnivå er viktigst, men også sammensetningen av medlemsbestanden (alders-, kjønns- og yrkesfordeling og helsetilstand) innvirker i sterk grad. Og etter at pensjonene er igangsatt, eller oppsatt, reguleres de automatisk i takt med utviklingen i folketrygdens grunnbeløp eller grunnbeløpet – 0,75 %, og reguleringen varierer fra år til år.

Siden Trondheim kommune innførte nytt lønssystem i 2014 har det vært store problemer med å få overført korrekte medlemsdata til TKP. Unøyaktighetene har vært knyttet til at det benyttes feil formel for beregning av kvartalslønn, samt feil kriterier for inn- og utmeldinger. TKP har i hele perioden systematisk rapportert feilene til kommunens ansvarlige saksbehandlere, og det er nå opprettet et eget prosjekt for å få gjennomført nødvendige korreksjoner i løpet av første halvår 2016. Utfordringene mht datakvaliteten har likevel medført at vår aktuar ikke har kunnet fastsette årets avsetning ut fra datagrunnlaget alene, men ved hjelp av en prognosemodell.

Av aktuars forsikringstekniske beregninger pr. 31.12.2015 fremgår det at TKP har pensjonsforpliktelser på 9.067 mill. kr. inkl. administrasjonsreserve. Dette er en økning på 5,4 % fra året før. For å holde tritt med utviklingen i forpliktelsene, er det over teknisk regnskap for 2015 foretatt en ordinær avsetning til premiereserven med 462,9 mill. kr.

Premiereserven pr. 31.12.2015 er formelt avsatt i samsvar med det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 med sikkerhetsmarginer i henhold til Finanstilsynets minstekrav. Fra 1. januar 2015 inntrådte ny uføremodell i offentlig tjenstepensjon, og fra samme tidspunkt ble ny uføretariff (KFSU2015) tatt i bruk.

Risikoresultat

Risikoresultatet skal vise om pensjonskassen utvikler seg forsikringsmessig som forventet. Dette delresultatet viser om premiene som er skrevet ut, sammen med den forutsatte kapitalavkastning på minst 2,75 % p.a. i 2015, er tilstrekkelig til å dekke den faktiske risikoen, som kommer til uttrykk i årets utbetaling til pensjoner og utviklingen i de fremtidige forsikringsforpliktelsene. Disse elementene utgjør sentrale deler i teknisk regnskap.

Risikoresultatet i 2015 utgjør totalt 122,8 mill. kr. Hovedårsaken til det gode risikoresultatet er redusert premiereservekrav med 385 mill. kr. pga. ny uføremodell og uføretariff. 270 mill. kr. av reservefrigjøringen bevares i premiereserven ved at grunnlagsrenten reduseres med 0,19 prosentpoeng. Dette innebærer at årets avsetning til premiereserven er 115 mill. kr. lavere, og risikoresultatet 115 mill. kr. bedre enn uten uførereformen. 42,8 mill. kr. av risikoresultatet er avsatt til risikoutjevningfond, og 80 mill. kr. overføres til premiefond.

Renteresultat

Renteresultatet viser om forvaltningen av kundemidlene svarer til de kravene som ligger i forsikringskontrakten om en bokført kapitalavkastning på minimum 2,75 % p.a. Realisert renteresultat i 2015 utover dette utgjør 7,7 mill. kr., og avsettes til premiefond med 0,7 mill. kr. og til tilleggsavsetninger med 7,0 mill. kr.

Premiefond

Det gjensto omlag 111 mill. kr. av fondet ved utgangen av 2014, og 21 mill. kr. er benyttet til å dekke premie i løpet av 2015. Garantert rente for 2015 utgjør ca. 2 mill. kr. Etter overførsel til premiefondet med til sammen ca. 81 mill. kr. av risiko- og renteresultatet i 2015 utgjør premiefondet ved utgangen av 2015 omlag 173 mill. kr.

Kontantstrøm

Netto kontantstrøm fra drift av pensjonsvirksomheten i 2015 utgjorde 298 mill. kr. Imidlertid utgjorde kontantstrømmene fra finansielle eiendeler - 674 mill. kr. Bankinnskudd ble redusert fra 711 mill. kr. til 335 mill. kr. ved utgangen av året.

Kapitalforvaltning

TKPs verdijusterte kapitalavkastning for 2015 ble 4,02 %, som er 1,7 % -poeng lavere enn i 2014. Gjennomsnittlig verdijustert avkastning for offentlige pensjonskasser var til sammenligning 3,1 % i 2015. Etter avsetning til kursreguleringsfond med 139,2 mill. kr. utgjør den bokførte kapitalavkastning 2,69 %.

Hovedårsaken til den verdijusterte kapitalavkastning er den høye andelen rentebærende plasseringer som ga en gjennomsnittlig avkastning på 1,8 %. For øvrig har god avkastning på eiendom (8,4 %), norske og internasjonale aksjer (snitt avkastning på 17,0 %), eiendomsaksjer (+ 22,2 %) og alternative investeringer (+8,8 %) i sum gitt en tilfredsstillende verdijustert avkastning i 2015. Pga. relativt lite bufferkapital var i gjennomsnitt 13 – 14 % av TKPs aktiva plassert med aksjeeksponering gjennom året. Ca. 21 % av TKPs eiendeler er plassert i hold-til-forfall obligasjoner.

Valg av overordnet strategi, spesielt fordelingen mellom rentepapirer og aksjer, som i stor grad må avledes av bufferkapitalsituasjonen og risikoevne, vil normalt være avgjørende for avkastningsresultatene sett over en lengre periode. TKP har holdt en moderat risikoprofil, på linje med andre kommunale pensjonskasser.

Særlig sett i lys av de nevnte markeds- og rammebetingelser er det styrets oppfatning at resultatet i 2015 er godt.

TKPs strategi for kapitalforvaltningen og det interne regelverket for å håndtere ulike typer risikoer mv. er utledet av overordnet lovverk og spesifikke formelle dekningsregler. Innen disse rammene er kapitalforvaltningen i TKP styrt av målet om å finansiere mest mulig av pensjonsordningens kostnader med avkastning av fondskapitalen, for slik å gjøre behovet for tilskudd fra arbeidsgiverne minst mulig.

Finansiell risiko

Den finansielle risiko i pensjonskassen er i hovedtrekk knyttet til evnen til å innfri den årlige avkastningsgarantien. Dette stiller krav til at kapitalen investeres i ulike verdipapirer og andre eiendeler med akseptabel avkastning til akseptabel risiko, samtidig som pensjonskassen må utforme og utøve sin risikostyring innenfor de rammer som følger av lovgivning og øvrig regelverk.

Sammensetningen av de finansielle eiendelene følger av pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi. Denne strategien etablerer retningslinjer for sammensetningen av finansielle eiendeler gjennom prinsipper og rammer for pensjonskassens risikostyring. Målet med risikostyringen er å opprettholde en god risikobærende evne og fortløpende avpasse den finansielle risiko til pensjonskassens soliditet. Sett i lys av at pensjonskassen følger en moderat risikoprofil, og med de gitte markeds- og rammebetingelser, har pensjonskassen hittil skapt god avkastning.

TKPs styre gjennomgår årlig strategien for kapitalforvaltningen. De interne rammer og retningslinjer omfatter fordeling på aktivaklasser og sektorer, med sikte på en hensiktsmessig spredning. De hovedtypene av verdipapirer, aktivaklasser, som kan være aktuelle å plassere TKPs kapital i, er i varierende grad og på ulike tidspunkter av konjunkturforløp, utsatt for finansiell risiko. Strategien søker å utnytte at aktivaklassene normalt svinger i utakt, slik at det kan oppnås høyere totalavkastning til lavest mulig risiko. Lange statsobligasjoner har historisk fungert godt både for å oppnå en sikker løpende avkastning, så vel som sikring mot aksjefall. Lange statsrenter synker vanligvis når aksjekursene faller, noe som gir kursgevinst. Lange renter er fortsatt på rekordlave nivå. Dermed er statsobligasjoner mindre egnet som bidragsyter til å oppnå rentegarantien. Potensialet for substansielle rentefall fra dagens nivå ved eventuelle fall i aksjekursene er etter vår vurdering også lavere enn normalt, noe som reduserer en del av diversifiseringseffekten statsobligasjoner historisk har hatt. Isolert sett medfører dette at man må redusere risikoen i porteføljen for å holde det samlede risikonivået likt, for eksempel ved å redusere aksjeandelen.

Spesielt viktig for TKP er den markedsrisiko vi eksponerer oss for. Markedsrisiko er knyttet til risikoen for at pensjonskassens verdier reduseres som følge av en uventet og ugunstig markedsbevegelse. Kapitalforvaltningsstrategien, og derigjennom markedsrisikoen, er tilpasset den risikotoleransen TKP har. Forvaltningskapitalen er inndelt i kollektivporteføljen (kundernes pensjonsmidler) og selskapsporteføljen (pensjonskassens egne midler), men midlene er under felles forvaltning.

Evnen til å ta større risiko avhenger av bufferkapital til å møte de kraftigere svingningene, som normalt også inntreffer i markeder og aktivaklasser med noe høyere risiko. TKP gjennomfører stresstester i samsvar med anbefaling fra Finanstilsynet. Stresstest II basert på bokførte verdier viser en bufferkapitalutnyttelse på 57 % ved utgangen av 2015. Ved utgangen av 2014 var bufferkapitalutnyttelsen 59 %. Årsaken til redusert bufferkapitalutnyttelse i løpet av 2015 er relativt større økning i bufferkapitalen enn økningen i tapspotensial.

Avveiningen mellom behovet for meravkastning, formell risikoevne/bufferkapital, jevnliges stresstester og tolkning av økonomiske utsikter, har resultert i følgende fordeling på aktivaklasser av TKPs kapital ved utgangen av de to siste årene:

Aktivaklasse	2015	2014
Bankinnskudd	3 %	7 %
Obligasjoner/sertifikater - omløp	57 %	52 %
Obligasjoner – hold-til-forfall	21 %	20 %
Eiendom	6 %	6 %
Norske aksjefond	2 %	5 %
Internasjonale aksjefond	6 %	7 %
Eiendomsaksjer	2 %	2 %
Private equity og hedgefond	4 %	1 %
Totalt	100 %	100 %

TKP har fastsatt et eget etisk regelverk, som baserer seg på de etiske retningslinjene til Statens Pensjonsfond Utland og KLP.

Administrasjonsresultat

Administrasjonsresultatet avhenger av inntektene som skriver seg fra spesielle elementer i totalpremien, og om disse er satt ut fra et riktig forventet nivå på pensjonskassens kostnader. For 2015 er det forutsatt at 0,80 prosentpoeng av totalpremien skal dekke finans- og forsikringsrelaterte administrasjonskostnader. Videre skal 0,4 prosentpoeng av totalpremien dekke vedlikehold av administrasjonsreserven. Årets faktiske kostnader til forvaltning og administrasjon er noe høyere enn 2014, og medfører et administrasjonsresultat på 7,9 mill. kr.

TKPs totale administrasjons- og driftskostnader er på 25,8 mill. kr. i 2015. Administrasjons- og driftskostnadene utgjør 0,23 % av total forvaltningskapital ved siste årsskifte. Kostnadsnivået er fortsatt relativt lavt sammenlignet med andre pensjonskasser og livsforsikringsselskaper.

Ansvarlig kapital, og disponering av årets resultat

Rammevilkårene for kommunale pensjonskasser innebærer krav om et bestemt minstenivå på ansvarlig kapital, og kravet er det samme som for øvrige aktører innen forsikrings- og finansbransjen, dvs. 8 % av risikovektet balanse. Kjernekapitalen utgjør 801,3 mill. kr. av en risikovektet balanse på 5.752 mill. kr., slik at kjernekapitaldekningen er 13,9 % pr. 31.12.2015. Solvensmargindekningen (dvs. solvensmargininkapitalen på 1.123 mill. kr. i forhold til solvensmarginkravet på 390 mill. kr.) utgjør 288 %, dvs. god margin til minimumskravet på 100 %.

Årets totalresultat utgjør 96,159 mill. kr., og overføres til risikoutjevningfondet med 42,801 mill. kr, til opptjente egenkapital med 42,945 mill. kr og til urealiserte gevinster på verdipapirer med 10,413 mill. kr.

Styret anser at grunnlaget for fortsatt drift av TKP er til stede. Dette er derfor lagt til grunn for det regnskapet som er avlagt.

Endret regelverk for pensjonskasser

Kapitaldekningskravet ble opphevet for pensjonskasser fra 1. januar 2016 slik at kun solvensmarginkravet er gjeldende kapitalkrav. Dette innebærer at bufferkapitalen i stresstest II øker, og bufferkapitalutnyttelsen reduseres. Finanstilsynet har uttalt at bortfallet av kapitaldekningskravet ikke gir grunnlag for økt risikotaking. I brev til Finansdepartementet har Finanstilsynet foreslått nye solvenskrav for pensjonskasser. Hvis forslaget blir vedtatt innebærer det ett forenklet solvens II-krav som bindende kapitalkrav fra 2018.

Bufferkapital/risikobærende evne

På grunn av TKPs relativt lave bufferkapital sammenlignet med øvrige kommunale pensjonskasser har TKP hatt dialog med Trondheim kommune om en vesentlig kapitaltilførsel. Formålet er å gi TKP muligheten til å ta risiko mer på linje med gjennomsnittet av kommunale pensjonskasser, og dermed høyere forventet avkastning. Kommunen har på denne bakgrunn foretatt en vurdering av om det er hensiktsmessig å fortsette med TKP som pensjonsleverandør eller om det ville være mer gunstig å gå over til KLP. I desember 2015 fattet bystyret vedtak om at pensjonsordningen i TKP videreføres som hovedretning for det videre arbeid. Bystyret vil ta stilling til størrelsen og sammensetningen av kapitaltilførselen i løpet av våren 2016.

Opplysninger om andre forhold

TKP har 13 fast ansatte medarbeidere, hvorav 1 har arbeidet deltid og 2 har vært i permisjon deler av året. Antall årsverk ved utgangen av 2015 er 12,5. Av 13 ansatte er 5 menn (38 %). I TKPs styre for 4-årsperioden 2015-19 (5 medlemmer oppnevnt av Trondheim bystyre og 2 av ansattes organisasjoner), er kvinneandelen på 43 %.

Det er funnet hensiktsmessig at TKP i stor grad følger kommunens personalpolitiske retningslinjer, og TKP fremmer likestilling mellom kjønnene ved å følge opp disse i fastsetting av lønns- og arbeidsvilkår, rekruttering og personalplanlegging og kompetanseutvikling. TKP er medlem av Kommunenes Sentralforbunds arbeidsgivervirksomhet for bedrifter.

Sykefraværet i 2015 har i alt vært på 166 dager, tilsvarende ca. 5,8 % av total arbeidstid, mot 5,1 % i 2014. Det har i 2015 ikke vært skader eller ulykker av noen art på arbeidsplassen. TKP leier kontorlokaler av god standard, og kontormiljø, utstyr og hjelpemidler er for øvrig moderne. Brann- og katastrofeberedskap er etablert. Som rent kontorbasert virksomhet forurenses TKP ikke det ytre miljøet.

TKPs opplegg for internkontroll innebærer årlig kartlegging av risikoforhold, og ut fra dette legges det opp relevante tiltak og rutiner for de ulike områdene, hva gjelder kvalitetssikring, beredskap og katastrofeplaner mv.

TKP har avtale om aktuertjeneste med KLP Forsikringservice AS, Oslo, og med KPMG AS som ekstern revisor. Internrevisjon er etablert fra og med 2016, og styret har valgt Ernst & Young AS. TKP er medlem av Pensjonskasseforeningen.

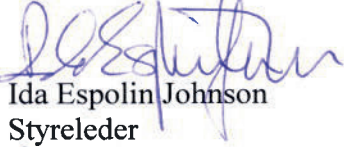
Fremtidsutsikter

Styret mener TKP leverer tilfredsstillende resultater innenfor rådende rammer og markedsforhold. Ved avleggelsen av regnskapet for 2015 har styret hatt fokus på å styrke pensjonskassens bufferkapital. Styret vurderer pensjonskassens risikobærende evne til å være tilstrekkelig til å forvalte pensjonskassens midler innenfor den vedtatte strategi. Men styret vil fortsatt ha fokus på styrking av soliditet for å oppnå en risikoevne på linje med andre kommunale pensjonskasser, og en vil også videreføre et nøkternt forhold til løpende risiko på forvaltningssiden. Styret er fornøyd med at TKP yter sine kunder et kvalitativt godt tilbud, og at administrasjonen kontinuerlig arbeider med dette som mål.

Styret er opptatt av at kapitalforvaltningen skal være preget av en moderat risikoprofil også etter den forventede egenkapitaltilførselen i 2016. Aktivasammensetningen, og spesielt aksjeeksponeringen, må til enhver tid være innrettet slik at en både får god avkastning i stigende aksjemarkeder og samtidig har tilstrekkelig sikkerhetsmargin til å tåle betydelige fall i aksjekursene.

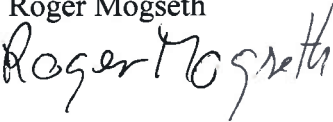
Trondheim, 17.03.2016

Styret i Trondheim kommunale pensjonskasse.

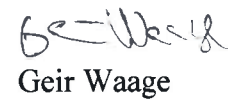

Ida Espolin Johnson
Styreleder

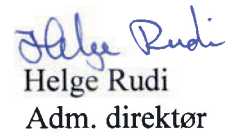

Kjersti Aas

Roger Mogseth

Rune Olso
Nestleder

Geir Waage

Helge Rudi
Adm. direktør

Svein Sivertsen

Kristin Sæther

Resultatregnskap (1 000 kr)

Note	TEKNISK REGNSKAP	2015	2014
	1. Premieinntekter		
20	1.1. Forfalte premier, brutto	746 797	835 948
	1.2. Avgitte gjenforsikringspremier	(199)	(204)
16	1.3. Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper	36 006	4 203
	Sum premieinntekter for egen regning	782 603	839 947
	2. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		
	2.1. Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak mv.	0	0
	2.2. Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	245 988	256 297
23	2.3. Netto driftsinntekt fra eiendom	17 091	16 709
	2.4. Verdiendringer på investeringer	126 868	127 563
	2.5. Realisert gevinst og tap på investeringer	5 671	106 571
1	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	395 618	507 140
	4. Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0
	5. Pensjoner mv.		
	5.1. Utbetalte pensjoner mv.		
7	5.1.1. Brutto	(393 878)	(372 758)
	5.2. Endring i erstatningsavsetninger		
8	5.2.1. Brutto	(3 452)	37 720
16	5.3. Overføring av premiereserve og tilleggsavsetninger til andre	0	0
	Sum pensjoner mv.	(397 330)	(335 038)
8	6. Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
	6.1. Endring i premiereserve:		
	6.1.1. (Til)/fra premiereserve, brutto	(462 857)	(637 212)
	6.1.2. Endring i gjenforsikringsandel av premiereserven	0	0
15	6.2. Endring i tilleggsavsetninger	(9 253)	(164 484)
15	6.3. Endring i kursreguleringsfond	(139 245)	(125 806)
	6.4. Endring i premiefond	(2 047)	(489)
16	6.6. Overføring av tilleggsavsetninger fra andre	2 229	0
	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	(611 172)	(927 991)
	8. Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser		
15	8.1. Overskudd på avkastningsresultatet	(721)	(36 000)
15	8.2. Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	(80 000)	(32 390)
	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	(80 721)	(68 390)

Note		2015	2014
11,12	9. Forsikringsrelaterte driftskostnader		
	9.1. Forvaltningskostnader	(5 520)	(4 649)
13	9.2. Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	(19 799)	(17 907)
15	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	(25 319)	(22 556)
	10. Andre forsikringsrelaterte kostnader		
	Forsikringsrelaterte rentekostnader	(7)	(520)
	11. Resultat av teknisk regnskap	63 672	(7 409)
	IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
	12. Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		
	12.1. Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak mv.	0	0
	12.2. Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	20 146	21 532
23	12.3. Netto driftsinntekt fra eiendom	1 400	1 404
	12.4. Verdiendringer på investeringer	10 390	10 717
	12.5. Realisert gevinst og tap på investeringer	464	8 953
	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	32 401	42 605
	14. Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		
11,12	14.1. Forvaltningskostnader	(452)	(391)
13	14.2. Andre kostnader (formuesskatt)	(2 791)	(625)
	Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	(3 243)	(1 016)
	15. Resultat av ikke-teknisk regnskap	29 158	41 589
	16. Resultat før skattekostnader	92 830	34 180
14	17. Skattekostnader	0	0
	18. Resultat før andre resultatkomponenter	92 830	34 180
	19. Andre resultatkomponenter		
11	19.3. Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger for ansatte	3 329	0
	20. TOTALRESULTAT	96 159	34 180
	Disponering:		
	(Til) risikoutjevningfond	(42 801)	(32 390)
	(Til) fra opptjent egenkapital	(42 945)	9 400
	(Til) opptjent egenkapital - urealiserte kursgevinster på verdipapirer	(10 413)	(11 190)
	Sum disponeringer	(96 159)	(34 180)

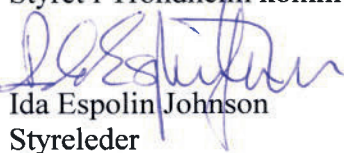
Balanse pr. 31. desember (1 000 kr)

Note	EIENDELER	2015	2014
	EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		
	2. Investeringer		
23	2.1. Bygninger og andre faste eiendommer Investeringseiendommer	23 579	24 053
	2.2. Datterforetak, tilknyttede foretak mv. Fordringer på tilknyttede foretak	0	0
	2.3. Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost Investeringer som holdes til forfall	177 854	171 482
22	2.4. Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
4	Aksjer og andeler	143 077	148 749
5	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	492 051	440 635
3	Utlån og fordringer	25 741	57 127
	Sum investeringer	862 302	842 045
	3. Fordringer		
2	3.1. Fordringer knyttet til premieinntekter	795	19
3	3.2. Andre fordringer	0	0
	Sum fordringer	795	19
	4. Andre eiendeler		
	4.2. Kasse, bank	1	0
	4.4. Andre eiendeler betegnet etter sin art		
11	Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	0	866
	Sum andre eiendeler	1	866
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	863 098	842 931
	EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE		
	6. Investeringer i kollektivporteføljen		
23	6.1. Bygninger og andre faste eiendommer Investeringseiendommer	283 445	275 483
	6.2. Datterforetak, tilknyttede foretak mv. Fordringer på tilknyttet foretak	0	0
	6.3. Finansielle eiendeler som måles til til amortisert kost Investeringer som holdes til forfall	2 137 948	1 964 031
2	Utlån og fordringer	9 555	217
22	6.4. Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		
4	Aksjer og andeler	1 719 905	1 703 662
5	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	5 914 868	5 046 727
3	Utlån og fordringer	309 424	654 291
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	10 375 146	9 644 412
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	10 375 146	9 644 412
	SUM EIENDELER	11 238 243	10 487 343

Note	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	2015	2014
10	10. Innskutt egenkapital		
	Innskutt egenkapital	964 500	964 500
	Sum innskutt egenkapital	964 500	964 500
	11. Opptjent egenkapital		
	11.1. Risikoutjevningfond	82 219	39 418
	11.2. Annen opptjent egenkapital		
	Annen opptjent egenkapital	(163 238)	(195 030)
	Urealiserte gevinster på verdipapirer	35 215	24 803
	Sum opptjent egenkapital	(45 804)	(130 810)
	12. Ansvarlig lånekapital mv.		
	12.1. Evigvarende ansvarlig kapital	0	0
	Sum ansvarlig lånekapital mv.	0	0
8, 9	13. Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser		
19	13.1. Premiereserve	9 067 447	8 604 589
16	13.2. Tilleggsavsetninger	562 205	552 953
	13.3. Kursreguleringsfond	423 317	284 072
	13.4. Erstatningsavsetning	56 000	52 548
	13.5. Premiefond	172 637	111 230
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	10 281 606	9 605 392
	15. Avsetninger for forpliktelser		
11	15.1. Pensjonsforpliktelser og lignende	7 502	0
13,14	15.2. Forpliktelser ved skatt	2 250	1 500
	Sum avsetninger for forpliktelser	9 752	1 500
	16. Forpliktelser		
24	16.1. Finansielle derivater	11 435	0
6	16.3. Andre forpliktelser	16 755	46 761
	Sum forpliktelser	28 190	46 761
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	11 238 243	10 487 343
17	POSTER UTENOM BALANSEN		

Trondheim, 17.03.2016

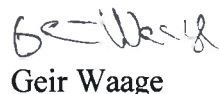
Styret i Trondheim kommunale pensjonskasse.

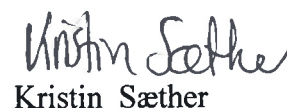

Ida Espolin Johnson
Styreleder

Rune Olso
Nestleder

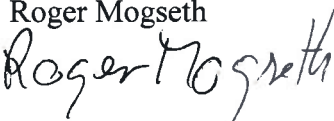

Svein Sivertsen

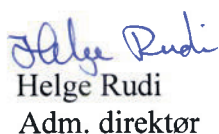

Kjersti Aas

Geir Waage

Kristin Sæther

Roger Mogseth

Helge Rudi
Adm. direktør

Oppstilling av endringer i egenkapital (1 000 kr)

	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital			Total egenkapital *
		Risikoutjevn. fond	Annen	Urealiserte gevinster	
Egenkapital 31.12.2013	901 500	7 028	(185 631)	13 613	736 510
Kjernekapitalinnskudd 2014	63 000	0	0	0	63 000
Årets resultat 2014		32 390	(9 400)	11 190	34 180
Egenkapital 31.12.2014	964 500	39 418	(195 030)	24 803	833 690
Endring pensjonsforpliktelser 1.01.2015 **	0	0	(11 153)	0	(11 153)
Årets resultat 2015	0	42 801	42 945	10 413	96 159
Egenkapital 31.12.2015	964 500	82 219	(163 238)	35 215	918 696

* Inkl. risikoutjevningsfond som er bundne midler

** Akkumulert estimatavvik pensjonsforpliktelser for egne ansatte ble belastet opptjent egenkapital pr. 01.01.2015

Kontantstrømoppstilling (1 000 kr)

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER:		
Innbetalte premier/premiefondsmidler	715 321	858 187
Utbetalte pensjoner	(392 596)	(372 738)
Innbetalinger ved flytting	2 825	39 613
Utbetalinger ved flytting	0	0
Utbetalinger til andre leverandører av varer og tjenester, skatter	(15 258)	(11 988)
Utbetalinger til ansatte, arbeidsgiveravgift m.v.	(12 786)	(13 217)
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	297 505	499 858
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIELLE EIENDELER:		
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	640 348	758 480
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	(469 384)	(765 102)
Innbetaling ved innfrielse og salg av obligasjoner, sertifikater m.v	2 473 482	3 617 642
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner, sertifikater m.v	(3 635 638)	(4 067 530)
Innbetaling ved realisasjon av finansielle derivater	23 705	0
Innbetalinger fra bygninger	23 209	21 122
Innbetaling av renter	241 881	260 390
Innbetaling av utbytte	28 640	20 562
Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler	(673 757)	(154 438)
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER:		
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	0	63 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	0	63 000
Netto endring i kasse og bank	(376 251)	408 420
Beholdning kasse og bank pr. 01.01.	711 417	302 997
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr. 31.12.	335 166	711 417

NOTER

Note 0. Regnskapsprinsipper

Nedenfor redegjøres det for de rammeverk, regnskapsprinsipper, oppstillinger og opplysninger som har vært anvendt ved fastsettelsen av pensjonskassens årsregnskap for 2015. Det bekreftes at disse ikke i noen tilfeller er vurdert å være uforenlige med regnskapslovens overordnede kvalitative krav til rettviseende bilde.

Rammeverk

Pensjonskassen utarbeider sitt årsregnskap i samsvar med regnskapsloven, med de tillegg og unntak som følger av årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak (FOR 2011-12-20 nr 1457). Årsregnskapsforskriften er tilpasset de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS), herunder regler for innregning, måling og noteopplysninger. Ettersom pensjonskassen ikke inngår i et IFRS-konsern har pensjonskassen en utvidet adgang til å fravike måle- og innregningsregler i IFRS, jf årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak § 3-1.

De sentrale IFRS-standardene som er gjeldende for pensjonskassen er:

- IAS 19: Ytelser til ansatte
- IAS 39: Finansielle instrumenter – innregning og måling
- IAS 40: Investeringsseiendom
- IFRS 13: Måling av virkelig verdi

Oppstillingsplan og innhold i resultat og balanse

Teknisk regnskap viser hvordan årets virksomhet fremstår basert på kontraktene med forsikringstakerne/kundene, herunder forhåndsutskrevne priser/ premier og avkastningsgaranti. I denne delen inngår således elementene som danner renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat, samt den tilordningen/oppdekningen av disse, som kreves og/eller kan velges, overfor kundene. Ikke-teknisk resultat viser i hovedsak avkastningen på og kostnadene med forvaltningen av pensjonskassens midler, dvs. selskapsporteføljen.

I et produkt som kollektiv ytelsespensjon er prinsippene for tilordning følgende: Positivt renteresultat (bokført avkastning utover 2,75 %) går til kundene. Likeså går positivt risikoresultat etter eventuelt tilføring til risikoutjevningfond (maks. 50 %), til kundene. Administrasjonsresultatet, samt negativt risikoresultat som ikke dekkes av risikoutjevningfond, og negativt renteresultat (etter eventuell oppløsning av kursreguleringsfond) som ikke dekkes av tilleggsavsetninger, går i sin helhet på pensjonskassen. Sammen med rentegarantipremie, avkastning på selskapsporteføljen og skatt mv., utgjør sistnevnte tilordninger regnskapets totalresultat.

Forsikringsvirksomhetsloven medfører videre at pensjonskassens aktiva allokeres til kundeportefølje og selskapsportefølje, og balansen er oppdelt i eiendeler til kunder og eiendeler til pensjonskassen.

Forvaltning av finansaktiva

Pensjonskassen har funnet det praktisk og hensiktsmessig å forvalte kundemidlene og selskapsmidlene i en og samme finansportefølje. Avkastningen på denne fellesporteføljen er fordelt på de to etter den forholdsmessige andel mellom forsikringstekniske avsetninger (kollektivporteføljen) og pensjonskassens egenkapital (selskapsporteføljen). Beregningene gjøres kvartalsvis for å sikre at kapitalbevegelser og bevegelser i forsikringstekniske avsetninger ved flytting blir hensyntatt i fordeling av avkastning.

Pensjonskassen har tatt i bruk finansielle derivater i kapitalforvaltningen. Finansielle derivater benyttes utelukkende for å redusere/avdekke valutarisiko, jfr. kapitalforvaltningsforskriften § 2–4.

Finansielle eiendeler

Årsregnskapsforskriftens § 3-3 spesifiserer at finansielle instrumenter skal måles og innregnes i samsvar med IAS 39. I overensstemmelse med IAS 39 - Finansielle instrumenter: Innregning og måling, klassifiseres finansielle eiendeler i følgende kategorier:

- Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet
- Investeringer som holdes til forfall
- Utlån og fordringer
- Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

En finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet er en finansiell eiendel som enten:

1. Er klassifisert som holdt for omsetning eller,
2. Ved førstegangsinnregning er øremerket av foretaket til virkelig verdi over resultatet

Med mindre en finansiell eiendel er et derivat stiller IAS 39.9 visse krav for å kunne klassifisere en finansiell eiendel som holdt for omsetning ("trading"). Pensjonskassen har vurdert dette slik at dagens handel med verdipapirer ikke utgjør "trading" slik IAS39.9 definerer begrepet.

IAS 39.9 åpner for regnskapsføring av en finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet dersom den finansielle eiendel, når den førstegangsinnregnes, øremerkes av foretaket til virkelig verdi over resultatet ("fair value option").

Pensjonskassen ønsker å vurdere alle finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet i samsvar med virkelig verdi opsjonen dersom det ikke ved innregning er besluttet noe annet. IAS 39.9 angir vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen. Det sentrale grunnlag for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er at en gruppe finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser eller begge deler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi og at inntjeningen vurderes etter samme prinsipp. Dette må også være i samsvar med en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi og at informasjon internt og mellom nøkkelpersoner gis på dette grunnlag.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i kapitalforvaltningsforskriften. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapportering skjer til virkelig verdi gjennom rapportering av verdijustert avkastning. Videre rapporteres jevnlig porteføljens utvikling målt mot bufferkapital. Internt skjer den løpende oppfølging av verdipapirplasseringer basert på utvikling i virkelig verdi, og det er her et nært samarbeid mellom ledelsen og styret. I regnskapsføringen av finansielle eiendeler er det dermed lagt til grunn at vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er til stede.

Investeringer som holdes til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall. Slike investeringer regnskapsføres til amortisert kost basert på effektiv rentemetoden. Nedskrivning av investeringer som holdes til forfall gjennomføres over resultatet dersom det foreligger vesentlig eller varig verdifall.

I samsvar med behovet for mest mulig stabilt avkastningselement, består en vesentlig del av pensjonskassens investeringsportefølje av finansielle instrumenter (obligasjoner) med en fastsatt og langvarig kontantstrøm. Denne delen har pensjonskassen en positiv intensjon og evne til å holde til forfall, og er således kategorisert som Hold-til-forfall. Disse papirene vurderes til anskaffelseskost med tillegg/fradrag for over-/underkurs. Over-/underkursen amortiseres over resterende løpetid, eller eventuelt til første rentereguleringstidspunkt, etter effektiv rentemetode. Over-/underkurs resultatføres som verdiendringer på investeringer.

Utlån og fordringer

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer som ikke er notert i et aktivt marked, er klassifisert som utlån og fordringer - med unntak av instrumenter som pensjonskassen har klassifisert til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Finansielle eiendeler klassifisert som lån og fordringer skal etter førstegangsinnregning måles til amortisert kost ved hjelp av en effektiv rentemetode.

Nedskrivning av utlån og fordringer gjennomføres over resultatet dersom det foreligger objektive indikasjon på verdifall. Eksempler på objektive indikasjoner kan være:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin

Premiefordringer og andre fordringer (herunder bankplasseringer) er balanseført til pålydende. Fordringene er vurdert ikke å være tapsutsatt.

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg er finansielle eiendeler som er øremerket som tilgjengelig for salg eller som ikke er klassifisert som a) utlån og fordringer, b) investeringer som holdes til forfall, eller c) finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet.

Utgangspunktet etter IAS 39.55b) er at finansielle eiendeler tilgjengelig for salg verdimåles til virkelig verdi, og gevinst eller tap innregnes i andre resultatkomponenter, jf årsregnskapsforskriftens oppstillingsplan.

Pensjonskassen har ikke klassifisert finansielle eiendeler som tilgjengelig for salg.

Forsikringsmessige avsetninger

Premiereserven er den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter opptjent på beregningstidspunktet. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge. I overensstemmelse med regulatoriske krav er minst 20 % av oppreserveringen fra det tidligere beregningsgrunnlaget K2005 til K2013 dekket av pensjonskassens egenkapital, og resten er dekket av individualisert rente- og risikooverskudd fra 2012 og 2013 samt risikoutjevningfondet. For uførhet er benyttet et eget kommunalt grunnlag fra 2009 basert på KLPs uføreerfaringer til og med 2008. Uføreutviklingen i kommunal sektor har i årene etter vært gjennomgående positiv slik at marginene i uføreavsetningene har vært økende. Dette beregningsgrunnlaget ble per 1. januar 2015 erstattet av ny uføretariff (KFSU2015) basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringservice som aktuar.

I pliktig premiereserveavsetning fra og med 2009 er hensyntatt den praksis som har vært gjeldende vedrørende løpende refusjon krone for krone fra arbeidsgiverenhetene også for AFP 65-66 år.

I premiereserven er det inkludert avsetning for administrasjonsreserve. Denne utgjorde i perioden 2004 til 2007 4 % av netto premiereserve. Fra og med 2008 til og med 2013 ble det ikke avsatt for vedlikehold av administrasjonsreserven, slik at reserven ved utgangen av 2013 hadde falt til ca. 2,4 % av premiereserven. Fra og med 2014 er det på nytt foretatt vedlikehold av administrasjonsreserven slik at reserven ved utgangen av 2015 utgjør ca. 2,6 % av premiereserven. Det er foretatt en egen erstatningsavsetning for inntrufne forsikringstilfeller som ennå ikke er oppgjort (inkl. karensavsetning for uførerisiko), såkalte IBNR/RBNS-avsetninger. Avsetningen har fra og med 2004 til og med 2010

tilsvart 1 % av premiereserven. Fra og med 2011 er erstatningsavsetningen beregnet ut fra ett års sum risikopremie for uføre og premiefritak, og utgjorde i overkant av 1,1 % av brutto premiereserve ved utgangen av 2013. I erstatningsreserven fra utgangen av 2014 er det tatt hensyn til at ny uføreordning fra 1.1.2015 innebærer en vesentlig reduksjon i uføreforpliktelsene for offentlig tjenstepensjon. Erstatningsreserven utgjør således 0,6 % av brutto premiereserve ved utgangen av 2014 og 2015.

Risikoutjevningfond

Dersom risikoresultatet er positivt, kan inntil 50 % av dette avsettes til risikoutjevningfondet. Dette fondet kan i senere år benyttes til dekning av negativt risikoresultat. Risikoutjevningfondet klassifiseres som egenkapital, men henføres til kollektivporteføljen.

Premier og refusjoner for avtalefestet pensjon (AFP)

Pensjonskassens styre fastsetter årlig den forsikringsteknisk beregnede premiesatsen i pensjonsordningen etter anbefaling fra ansvarshavende aktuar. Premien består av den såkalte normalpremien, premie for administrasjon samt tilskudd til "ikke-forsikringsbare ytelser" (avgang etter 85-års regelen, bruttogaranti m.v.) I tillegg fastsettes en premie for at pensjonskassen garanterer beregningsgrunnlagets gjennomsnittlige rentesats på 2,75 % i 2015 (rentegarantipremie). I premien inngår det videre reguleringskostnader knyttet til årets lønns- og G-økninger. Reguleringskostnadene a-konto faktureres medio regnskapsåret, og endelig avregning foretas neste år .

Avtalefestet pensjon (AFP) for personer mellom 62 og 65 år i henhold til Hovedtariffavtalen, er ikke noen forsikret ytelse. Pensjonskassen administrerer ordningen, og de respektive arbeidsgiverne refunderer løpende de faktiske uttellingene. Selv om alderspensjon/AFP etter fylte 65 år ytes i medhold av pensjonskassens vedtekter, har Finanstilsynet kommet til at heller ikke risikoen knyttet til denne er forsikringsbar. Arbeidsgiverne refunderer således alle faktiske uttellingene til alderspensjon/AFP mellom 62 og 67 år.

Bruttopremier inntektsføres med de beløp som forfaller i året. Avgitt gjenforsikringspremie fremkommer som egen linje i resultatregnskapet.

Pensjonsforpliktelser egne ansatte

Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen er ytelsesbasert i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor. Den tilfredsstiller kravene i Lov om obligatorisk tjenstepensjon. Årets pensjonskostnad tilsvarende betalt arbeidsgiverpremie, korrigert for estimert endring i påløpt forpliktelse med fradrag for den tilordnede andel av TKPs totale forsikringsfond, beregnet etter IAS 19 om ytelser til ansatte. I den påløpte forpliktelsen inngår fremtidige AFP-utbetalinger. Det er videre gjort påslag for arbeidsgiveravgift til folketrygden.

Skatt

Pensjonskasser skattlegges etter samme regelverk som for gjensidige livsforsikringselskaper, og dette medfører formuesskatt til stat på 0,15 % av ev. ligningsmessig nettoformue. Skattemessig resultat fremkommer etter at det tas hensyn til permanente og (endring i) midlertidige forskjeller mellom finans- og skatteregnskap. Etter innføring av den såkalte fritaksmodellen, gjeldende også for pensjonskasser, og som i hovedsak innebærer skattefritak for opptjente inntekter fra aksjegevinster og –utbytte, men på den annen side ikke fradragsrett for aksjetap, oppstår de største permanente forskjellene her. Fra og med 2012 er fritaksmetoden opphevet for aksjer mv. som inngår i kollektivporteføljen. Fritaksmetoden gjelder fortsatt for aksjer mv. som inngår i selskapsporteføljen.

Valutaomregning av transaksjoner i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til kursen på transaksjonstidspunktet. Markedsverdi for finansielle eiendeler og pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved å benytte balansedagens kurs.

Alle tallene i regnskap og noter er presentert i hele tusen kroner (TNOK) dersom ikke noe annet er angitt.

Note 1. Kapitalavkastning

	2015	2014	2013	2012	2011
Resultatført totalavkastning	2,69 %	4,37 %	3,36 %	4,49 %	4,06 %
Verdijustert totalavkastning (ekskl. endr. i markedsverdi for Hold-til-forfall-invest.)	4,02 %	5,72 %	4,82 %	5,09 %	2,45 %

TKP har felles forvaltning av kollektiv- og selskapsporteføljen. Avkastningen for kollektiv- og selskapsporteføljen er således identisk. Avkastningen er beregnet etter Modifisert Dietz.

Note 2. Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for

	Premiefordringer		Lån/verdipapirer	
	2015	2014	2015	2014
Trondheim kommune	8.791	0	0	0
Andre arbeidsgivere	1.559	236	0	0
Sum	10.350	236	0	0

Note 3. Utlån og fordringer m.v.

	Selskapsportefølje		Kollektivportefølje	
	2015	2014	2015	2014
Bank	25.741	57.127	309.424	654.290
Andre fordringer	0	0	0	1
Totalt	25.741	57.127	309.424	654.291

Note 4. Aksjer og andeler

Fellesportefølje	Balanseført verdi
Aksjer i norske selskaper – notert på Oslo Børs:	
Olav Thon Eiendomsselskap ASA	93.063
Norwegian Property ASA	2.704
Aksjer og andeler i norske selskaper – unoterte:	
Global Infrastruktur I AS	39.151
Pareto PE II IS/AS	18.341
DNB Private Equity III IS/AS	31.160
Pareto Growth AS	3.774
North Bridge Nordic Property AS	4.520
NBNP 2 AS	4.353
Aksjer og andeler i utenlandske selskaper – unoterte:	
Danske PEP IV	40.879
Profi Fastigheter II AB	45.042
Danske PEP III	22.833
Storebrand Emerging Private Equity Markets 2007 B-2	14.630
Profi Fastigheter IV AB	9.523
Danske PEP VI	948
Andeler i eiendomsfond:	
Pareto Eiendomsfelleskap IS/AS	182.531
Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS	164.570
Andeler i aksjefond:	
KLP AksjeGlobal Indeks I	251.121
KLP AksjeNorge Indeks I	172.790
Nordea Stabile Aksjer Global Etisk	157.790
Lancelot Camelot	105.377
Danske Invest Norske Aksjer Institusjonelle	59.304
Aberdeen Global Emerging Markets Equity	94.083
Lannebo MicroCap II	45.920
Andeler i hedgefond:	
Nordkinn FI Macro Fund NOK B	103.588
Nordea 1 SICAV Stable Equity Long/Short	101.194
LYNX	93.793
Sum	1.862.982
Herav selskapsporteføljen	143.077
Herav kollektivporteføljen	1.719.905

Porteføljen er godt diversifisert, og er spredt på ulike aktivaklasser, forvaltere og regioner.

Av investeringene ovenfor er det kun Aberdeen Eiendomsfond Norge I og Pareto Eiendomsfelleskap som kan anses som eiendom i henhold til kapitalforvaltningsforskriften. Det foretas verdivurderinger flere ganger i året av 2 eller 3 uavhengige takstfirmaer/meglerfirmaer.

Aberdeen Eiendomsfond Norge I eier 29 eiendommer i følgende segmenter: Kontor 67 %, handel 25 %, annet 8 %. Geografisk fordeling: Oslo 54 %, Trondheim 13 %, Bergen 8 %, Stavanger 4 % og andre 22 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 5,1 år.

Pareto Eiendomsfelleskap eier 16 eiendommer i følgende segmenter: Lager/logistikk 67 %, terminal/logistikk 19 % og handel 14 %. Geografisk fordeling: Stor-Oslo 77 % og Østlandet for øvrig 23 %. Gjennomsnittlig restløpetid på leiekontraktene er 9,1 år.

Utviklingen i verdi av andelene i eiendomsselskapene gjennom året har vært som følger:

	Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS	Pareto Eiendoms- felleskap IS/AS	Totalt
Anskaffelsesverdi før 2015	160.923	172.590	333.513
Verdiregulering tidligere år	2.112	4.662	6.774
Inngående balanse	163.035	177.252	340.287
Tilgang	0	0	0
Avgang	0	0	0
Verdiregulering i regnskapsåret	1.535	5.279	6.814
Utgående balanse	164.570	182.531	347.101

Note 5. Ansvarlig lånekapital i andre foretak

Fellesportefølje	Balanseført verdi	
	2015	2014
I datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	0	0
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi:		
Storebrand Livsforsikring AS	0	11.034
Sparebanken Møre	0	7.023
Tryg Forsikring A/S	24.728	0
Sum	24.728	18.057

Note 6. Annen gjeld/andre forpliktelser

	2015	2014
Skattetrekk pensjoner og ansatte	9.081	8.305
Arbeidsgiveravgift inkl. av påløpte kostnader	461	519
Ferielønn og styrehonorar, påløpt	1.525	1.444
Annen kortsiktig gjeld	969	1.083
Mottatt forskuddsbetaling	4.719	35.410
Sum	16.755	46.761

Skattetrekksmidlene er bundet på egen bankkonto.

Note 7. Pensjoner mv.

	2015	2014
Utbetalt direkte til forsikrede medlemmer/pensjonister:		
Vedtektsbestemte ytelser:		
Alderspensjon inkl. AFP 65-66 år	231.369	201.497
Uførepensjon	94.248	106.173
Ektefellepensjon	38.873	39.757
Barnepensjon	2.140	2.300
	366.630	349.727
Førtids-/bevilgningspensjoner:		
AFP 62-64 år	29.930	23.474
Bevilgningspensjoner	78	76
	30.008	23.550
Sum utbetalt direkte til pensjonister	396.638	373.277
+Utbetalte refusjonspensjoner i h.t. Overføringsavtalen:		
Alderspensjon	20.098	17.503
Uførepensjon	4.204	4.543
Etterlattepensjon	1.342	1.517
Barnepensjon	94	137
	25.738	23.700
Sum brutto utbetalte pensjoner	422.376	396.977
- Mottatte refusjonspensjoner i h.t. Overføringsavtalen:		
Alderspensjon	18.682	14.139
Uførepensjon	6.635	7.212
Etterlattepensjon	3.151	2.768
Barnepensjon	31	100
	28.499	24.219
- Mottatte refusjoner fra andre:		
Fra folketrygden mv.	0	0
- Sum mottatte refusjoner	28.499	24.219
Sum netto utbetalte pensjoner	393.878	372.758

Note 8. Endringer i forsikringsforpliktelse

	Premie- reserve	Tilleggs- avsetninger	Kursreg.- fond	Erstatn.- avsetn.	Premie- fond
<i>Inngående balanse</i>	8.604.589	552.953	284.072	52.548	111.230
<i>Resultatførte endr. i forsikringsforpliktelser:</i>					
Netto resultatførte avsetninger	462.857	9.253	139.245	3.452	2.047
Overskudd på avkastningsresultat	0	0	0	0	721
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	0	0	0	80.000
Annen tilordning av overskudd	0	0	0	0	0
Justering av forpliktelser fra andre res. komp.	0	0	0	0	0
Sum resultatførte endringer	462.857	9.253	139.245	3.452	82.768
<i>Ikke resultatførte endr. i forsikringsforplikt.:</i>					
Overføringer mellom fond	0	0	0	0	-21.362
Overføringer til/fra selskapet	0	0	0	0	1
Sum ikke resultatførte endringer	0	0	0	0	-21.361
Utgående balanse	9.067.447	562.205	423.317	56.000	172.637

Fra 1. januar 2015 inntrådte ny utføremodell i offentlig tjenestepensjon. Fra samme tidspunkt ble ny uføretariff (KFSU2015) tatt i bruk, og til sammen reduserte dette reservekravet med 385 mill. kr. 270 mill. kr. av reservefrigjøringen bevares i premiereserven ved at grunnlagsrenten reduseres med 0,19 prosentpoeng. Dette innebærer at årets avsetning til premiereserven er 115 mill. kr. lavere enn den ellers ville vært uten utførereformen.

Note 9. Forsikringsforpliktelser – bransjefordeling

	Premie- reserve	Tilleggs- avsetninger	Kursreg.- fond	Erstatn.- avsetn.	Premie- fond
Totalt	9.067.447	562.205	423.317	56.000	172.637
Herav hovedbransje:					
Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner o.l.	9.067.447	562.205	423.317	56.000	172.637
Herav delbransje:					
Ytelsesbaserte pensjonsordninger					
Uten investeringsvalg	9.067.447	562.205	423.317	56.000	172.637

Note 10. Kapitaldekning og solvensmarginkrav

			2015	2014
Ansvarlig kapital:				
Egenkapital			918.696	833.690
Fradrag for risikoutjevningssfond			-82.219	-39.418
Fradrag for urealiserte gevinster i selskapsporteføljen			-35.215	-24.803
Ansvarlig kapital (kjernekapital)			801.262	769.470
	2015:	2014:	Risikovektet balanse:	Risikovektet balanse:
Eiendeler etter risikovektet volum:				
0 %	174.976	471.774	0	0
10 %	2.848.930	2.394.228	284.893	239.423
20 %	3.379.245	3.635.936	675.849	727.187
35 %	0	0	0	0
50 %	51.002	51.002	25.501	25.501
100 %	4.607.855	3.764.476	4.607.855	3.764.476
150 %	176.236	169.062	264.354	253.593
Andre eiendeler	0	866	0	0
Poster utenom balansen			423.596	193.385
Urealiserte gevinster (vektet)			-530.123	-289.578
Sum eiendeler/beregningsgrunnlag	11.238.243	10.487.343	5.751.925	4.913.987
Kapitaldekning (801.262/5.751.925) (769.470/4.913.987)			13,93 %	15,66 %
Solvensmargin			2015	2014
Netto ansvarlig kapital			801.262	769.470
Tilleggsavsetninger (50 %)			281.103	276.476
Risikoutjevningssfond (50 %)			41.109	19.709
Solvensmarginkapital			1.123.474	1.065.655
Solvensmarginkrav			389.534	360.017
Kapital i prosent av krav			288,4 %	296,0 %

Note 11. Lønns-/pensjonskostnader egne ansatte

Antall ansatte i pensjonskassen pr. 31.12.2015: 13. Gjennomsnitt i 2015: 12,5 årsverk.

I administrasjonskostnader inngår endringer i pensjonsforpliktelser for kassens egne ansatte, i samsvar med prinsipper beskrevet i note 0. Følgende forutsetninger gjelder: Dødelighet og uførhet mv. som i kassens forsikringstekniske beregningsgrunnlag totalt.

Økonomiske forutsetninger	31.12.2015	31.12.2014
Diskonteringsrente	2,70 %	2,30 %
Forventet avkastning	2,70 %	2,30 %
Årlig lønnsvekst	2,50 %	2,75 %
Årlig G-regulering	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,48 %	1,73 %

Sammensetning av årets pensjonskostnad:	2015	2014
Nåverdi årets opptjening	1.312	988
+ Rentekostnad	610	770
Brutto pensjonskostnad	1.922	1.758
- Forventet avkastning	-385	-526
Administrasjonskostnad/rentegarantipremie	124	74
Arbeidsgiveravgift	234	184
Resultatført estimatavvik inkl. arb.giveravgift	0	605
Resultatføring planendring	0	-1.834
= Netto pensjonskostnad inkl. arb.giveravgift	1.895	261
Andre resultatkomponenter - estimatavvik pensjoner	-3.329	0
= Samlet pensjonskostnad	-1.434	261

Pr. 31.12.:	2015 (beste estimat)	2014 (beste estimat)
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	24.735	25.474
- Pensjonsmidler	18.161	16.458
= Netto påløpt pensjonsforpliktelse	6.575	9.016
+ Arbeidsgiveravgift	927	1.271
Netto forpliktelse inkl. arb.giveravgift	7.502	10.287
Ikke resultatført estimatavvik inkl. arb.giveravgift	0	-11.153
Balanseført netto forpliktelse etter arb.giveravgift	7.502	-866

TKP har fra 2015 gått over fra NRS 6 til IAS 19 for regnskapsføring av pensjonskostnader. Ikke resultatført estimatavvik ble belastet opptjent egenkapital pr. 01.01.2015 med 11.153 (1.000 NOK)

Note 12. Ytelser og lån til ledende ansatte og styret

Opptjente ytelser til ledende ansatte og styret i 2015	Lønn/ honorar	Pensjons- kostnader	Natural- ytelser	Totalt
Styret				
Lars Tvette, leder	140	0	0	140
Rune Olsø, nestleder	70	0	0	70
Bente Haugrønning	70	0	0	70
Geir Waage	70	0	0	70
Kristin Sæther	70	0	0	70
Terje G. Christiansen	70	0	0	70
Sum	490	0	0	490
Helge Rudi, daglig leder	1.335	122	9	1.466

Det er ikke utbetalt tilleggsgodtgjørelse for spesielle tjenester til styrets medlemmer. Det foreligger ingen avtale som innebærer forpliktelser til å gi særskilt vederlag ved fratredelse, opphør eller endring av ansettelsesforholdet for daglig leder eller andre ansatte. Det samme gjelder for styrets medlemmer. Det er heller ikke inngått avtale om bonuser, overskuddsdeling, opsjoner eller lignende til fordel for styret, daglig leder eller andre ansatte. Opplysningene er vurdert å tilfredsstille de krav som følger av godtgjørelsesforskriften.

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetaling eller stilt sikkerhet for lån til daglig leder, øvrige ansatte eller styremedlemmer.

Note 13. Forsikringsrelaterte driftskostnader/Andre kostnader

I forsikringsrelaterte driftskostnader inngår revisjonshonorar med (inkl. MVA):	2015	2014
Lovpålagt revisjon	304	297
Annen bistand	25	0
Totalt honorar til revisor	329	297
I andre kostnader inngår:		
Formuesskatt	2015	2014
Sum brutto ligningsformue	11.899.516	10.191.571
Skattemessig gjeld	-10.399.516	-9.691.571
Netto ligningsformue	1.500.000	500.000
Årets formuesskatt	2.250	1.500
Differanse avsatt og utlignet formuesskatt tidligere år	541	-875
Sum kostnad	2.791	625

Note 14. Skattekostnad

Skattemessig næringsinntekt/betalbar inntektsskatt	2015	2014
Årsresultat før skatt	92.830	34.180
Forskjeller mellom regnskap og skattemessig næringsinntekt:		
Utbytte fra aksjer og -fond	-713	-346
Aksjegevinster/-tap	2.453	-6.108
3 % av netto skattefrie inntekter etter fritaksmetoden	21	10
Verdiendring i finansielle omløpsmidler	-137.258	-138.279
Andeler i deltakerlignede selskap	-2.752	-2.253
Rente på iliknet skatt	0	0
Endring i pensjonsforpliktelse egne ansatte	544	-1.430
Overført fra risikoutjevningfond	-42.801	-32.390
Formuesskatt	2.791	625
Skattemessig næringsinntekt	-84.885	-145.991
Korreksjon vedrørende tidligere år	-33.471	-5.184
Endring i fremførbart underskudd	-118.356	-151.175
=Grunnlag for beregning av inntektsskatt	0	0
27 % skatt av skattemessig beregningsgrunnlag	0	0
-Anvendelse av aksjeutbytte til fremføring	0	0
Betalbar inntektsskatt	0	0

Utsatt skatt	2014	2015	Endring
Midlertidige forskjeller:			
Netto pensjonsforpliktelse egne ansatte	-866	7.502	8.368
Risikoutjevningfond	-39.418	-82.219	-42.801
Finansielle eiendeler	-318.857	-439.017	-120.160
Andre forskjeller:			
Fremførbart underskudd i inntekt	909.063	1.027.563	118.500
Netto forskjeller/grunnlag for utsatt skatt/skattefordel	549.922	513.829	-36.093
Utsatt skattefordel (27/25 % av grunnlaget)	148.479	128.457	-20.022
Herav balanseført utsatt skattefordel	0	0	0

Note 15. Resultatanalyse

Analysen gjelder i sin helhet følgende:

Hovedbransje: Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner o.l.

Delbransje: Ytelsesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg.

	2015	2014
Verdijustert renteresultat (avkastningsresultat)	146.989	262.897
Risikoresultat	122.801	64.779
Administrasjonsresultat	7.871	7.195
Rentegarantipremie	13.000	16.400
Sum resultatelementer	290.661	351.271
Til(-)/fra(+) kursreguleringsfond	-139.245	-125.806
Resultat til fordeling	151.416	225.465
Til(-)/fra(+) tilleggsavsetninger	-7.024	-164.484
Tilført kundenes premiefond	-80.721	-68.390
Tilført premiereserven/kundene	0	0
Resultat av teknisk regnskap	63.672	-7.409

Årets avsetning til premiereserven er 115 mill. kr. lavere enn den ville vært uten ny uføremodell, og risikoresultatet er således forbedret med samme beløp. Dette skyldes at ny uføretariff (KFSU2015) reduserte premiereservekravet med 385 mill, og at 270 mill. kr. av reservefrigjøringen bevares i premiereserven ved at grunnlagsrenten reduseres med 0,19 prosentpoeng.

Spesifikasjon administrasjonsresultat:	2015	2014
Beregningsmessige omkostninger	54.304	39.005
Herav til administrasjonsreserve	-21.113	-9.254
Årets faktiske kostnader	-25.320	-22.556
Administrasjonsresultat	7.871	7.195

I pensjonskassens premietariff er det ikke eksplisitt inkludert noe fortjenesteelement for risiko.

Vederlag for rentegaranti i 2015 og 2014 er henholdsvis 13.000 og 16.400 (1000 NOK).

Note 16. Flytting til og fra pensjonskassens pensjonsordning

	Tilgang 2015	Avgang 2015	Tilgang 2014	Avgang 2014
Premiereserve	36.006	0	4.203	0
Tilleggsavsetninger	2.229	0	0	0
Kursreguleringsfond	0	0	0	0
Premiefond	1	0	0	0
Totalt	38.236	0	4.203	0
Antall kontrakter	2	0	1	0

Tilgang i 2015 gjelder Trondheim Kino AS og oppsatte rettigheter vedr. Lademoen Hjem for gamle hvor virksomheten tidligere har vært overtatt av Trondheim kommune. Tilgang i 2014 gjelder Enita AS hvor TKP overtok pensjonsforpliktelser for tidligere ansatte, og de samlede forpliktelser i Enita AS ble deretter overført til Statkraft Industrial Holding AS.

Note 17. Poster utenom balansen

Kommitert, ikke innkalt kapital vedr. investeringer i Private Equity fond og eiendomsselskaper utgjør til sammen 376 mill. kr. pr. 31.12.2015.

Selskap	2015	2014
Profi Fastigheter II og IV AB	79.475	88.728
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	117.500	0
DNB Private Equity III IS	60.012	72.312
Danske PEP III, IV og VI	110.964	20.439
Øvrige selskaper	7.612	7.612
Sum kommitert, ikke innkalt kapital	375.563	189.091

Note 18. Beskrivelse av pensjonsordningene

Medlemskap

TKP er pensjonsordning for Trondheim kommunes arbeidstakere som oppfyller minstekravet for medlemskap. Andre foretak som kommunen har eller har hatt eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, herunder stiftelser, kan også ha pensjonsordning i TKP.

Ved utgangen av 2015 har følgende enheter pensjonsordningen i TKP:

Enheter med aktive medlemmer:

- Trondheim kommune inkl. folkevalgte
- Personellservice Trøndelag
- Olavsfestdagene i Trondheim
- Pensjonistenes Fellesorganisasjon Trondheim
- Svartlamoen boligstiftelse
- Kong Carl Johans Arbeidsstiftelse
- Trondheim Parkering KF
- Stavne arbeid og kompetanse KF
- Trondheim Havn IKS
- Trøndelag Brann- og redningstjeneste IKS
- Trondheim Kino AS
- Kirkelig Fellesråd i Trondheim
- Stiftelsen Trondhjems Hospital

- Olavshallen AS
- TRV Gruppen AS
- Trondheim Renholdsverk AS
- Retura TRV AS
- Trondheim kommunale pensjonskasse

Enheter med kun oppsatte rettigheter og/eller pensjonister:

- Statkraft AS
- Statkraft Energi AS
- Trønderenergi Nett AS
- Statkraft Varme AS
- BUF-etat Region Midt-Norge (tidligere ansatte i Trondheim kommune)
- Trondhjems Asylselskap
- Berg barnehage

Som medlemmer av TKP regnes alle ansatte i Trondheim kommune og tilknyttede enheter. Unntatt fra medlemskap er ansatte som ved tiltredelsen har mindre enn 3 år igjen til oppnådd aldersgrense for stillingen, og lærere og sykepleiere som er innmeldt i henholdsvis Statens pensjonskasse og KLP. Pensjonskassen driver også vedtektsfestet pensjonsordning for kommunens politisk valgte tillitsmenn. Denne ordningen gjelder kun opptjening til og med 2013, og allerede opptjente rettigheter og løpende pensjoner pr. 31.12.2013 reguleres videre etter ordinære regler. De politisk valgte tillitsmenn ble meldt inn på ordinære vilkår fra 1.1.2014.

Pensjonsytelser

Som offentlig tjenestepensjonsordning garanterer TKP en alderspensjon på 66 prosent av lønn (ytelsesordning), inntil 12 ganger folketrygdens grunnbeløp ved full opptjening. Full opptjening oppnås etter minimum 30 års medlemskap. I tillegg til alderspensjon omfatter pensjonsytelsene uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Arbeidstakerne betaler selv 2 % av pensjonsgrunnlaget i pensjonspremie.

Avtalefestet pensjon (AFP) er en tariffestet arbeidsgiverpensjon som beregnes og utbetales av pensjonskassen, men som i sin helhet finansieres av arbeidsgiver. Begrunnelsen for dette er at pensjoner der ansatte uavhengig av pensjonsalder selv kan velge pensjoneringstidspunkt, ikke er å anse som forsikringsbar ytelse.

Ved fratreden uten rett til straks begynnende pensjon, gir 3 års medlemstid eller mer en oppsatt rett til fremtidig pensjon. Pensjonsutbetalingene reguleres i takt med folketrygdens grunnbeløp. Pensjonene fra TKP samordnes med andre offentlige pensjons- og trygdeytelser i henhold til lov om samordning av 1957 med tilhørende forskrifter.

TKP har inngått overføringsavtale med Statens Pensjonskasse og de øvrige pensjonsordningene i kommunal sektor. Avtalen sikrer at arbeidstakere som har vært medlem av flere offentlige pensjonsordninger, får pensjon fra siste ordning som om de hele tiden har vært medlem av en og samme ordning. Overføringsavtalens Sikringsordning skal sikre pensjonsrettigheter opparbeidet hos arbeidsgivere som opphører. Administrasjon av Overføringsavtalen og Sikringsordningen finansieres av arbeidsgiver ved egen avgift.

Utviklingen i pensjonsbestanden i løpet av året har vært som følger:

	Antall 2015	Antall 2014	Endring
Aktive	13.395	12.458	937
Oppsatte med rett	5.419	5.330	89
Oppsatte uten rett *	18.595	17.211	1.384
Sum aktive og oppsatte	37.409	34.999	2.410
Alderspensjon	3.906	3.455	451
AFP og tidligpensjonister	435	401	34
Uførepensjon	2.101	2.307	-206
Ektefellepensjon	810	792	18
Barnepensjon	51	54	-3
Aktuelle pensjonister i alt	7.303	7.009	294
Totalt antall	44.712	42.008	2.704

* Oppsatte uten rett inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år.

Note 19. Virkningen av endringer i forutsetninger

Det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget følger dødelighetsforutsetningene i K2013 med sikkerhetsmarginer som angitt av Finanstilsynet. Fra 1. januar 2015 er det benyttet ny uføretariff (KFSU2015) som er basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP FS som aktuar. Grunnlagsrenten var 2,75 % i 2015.

- Reduseres dødeligheten med 10 % vil netto premiereserve i pensjonskassen øke med 203 mill. kr. (2,24 %)
- Økes uførehyppigheten med 20 % vil netto premiereserve i pensjonskassen øke med 40 mill. kr. (0,44 %)

En reduksjon i dødeligheten med 10 % betyr at en nyfødt vil leve ca 1 år lengre enn i dag, og en 67-åring vil leve ca. 0,8 år lengre enn i dag. En økning av uførehyppigheten med 20 % vil si at antall nye uføretilfeller øker med 20 %.

Note 20. Transaksjoner med nærstående parter

Trondheim kommunale pensjonskasse ble opprettet 1.1.1913 av bystyret i Trondheim. Pensjonskassens formål er å yte pensjoner til medlemmene og deres etterlatte.

Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med egen regnskapsføring. Pensjonskassens midler holdes adskilt fra kommunens og konsernenhetenes midler, og hefter ikke for deres forpliktelser. Imidlertid utnevnes 5 av 7 styremedlemmer av Trondheim bystyre.

Total kjernekapital innskutt av Trondheim kommune utgjorde 901,5 mill. kr. ved inngangen til 2014. I juni 2014 ble pensjonskassen tilført 63 mill. kr. i kjernekapitalinnskudd slik at total kjernekapitalinnskudd ved utgangen av 2014 og 2015 utgjorde 964,5 mill. kr.. Premiefondet er tilført 2,5 % garantert rente lik ca. 0,5 mill. kr i 2014. I 2015 er premiefondet tilført 2,0 % rente lik ca. 2,0 mill. kr. Premiefondet ved utgangen av 2015 utgjør 172,6 mill. kr. mot 111,2 mill. kr. ved utgangen av 2014, jfr. note 8.

Trondheim kommunale pensjonskasse ble tilført kjernekapital i form av eiendom (tingsinnskudd) i 2013, og eiendommene leies ut til Trondheim kommune på en 50 – års leieavtale. I henhold til leieavtalen er leietaker ansvarlig for forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene. I 2015 har Trondheim kommune betalt en leie på 18,5 mill. kr mot 18,1 mill. kr. i 2014.

Fordringer på og investeringer i verdipapirer utstedt av foretak pensjonskassen er opprettet for framgår av note 2.

Pensjonskassen er fakturert for innkjøp av IKT-tjenester inkl. telefoni fra Trondheim kommune i 2015 og 2014 med henholdsvis 306 og 320 (1000 NOK).

TKP ivaretar tjenstepensjonsordningen for ansatte i Trondheim kommune, og Trondheim kommune må følgelig betale arbeidsgiverdelen av pensjonspremien. Nødvendig forsikringsteknisk premie beregnes av TKPs aktuar, og fastsettes av styret i TKP i samsvar med aktuars anbefaling. Forfalte brutto premier består av:

	2015	2014
Arbeidsgivernes tilskudd:		
Normalpremie fratrukket arbeidstakerandel (9,10 %)	375.165	356.225
Avregning ikke-forsikringsbare ytelser	0	-7.389
Reguleringspremie	210.000	335.000
Refusjoner for AFP og bevilgningspensjoner	66.161	57.352
Rentegarantipremie	13.000	16.400
Arbeidstakernes medlemsinnskudd (2,00 %)	82.471	78.360
Sum forfalt premie	746.797	835.948

Note 21. Finansiell risiko knyttet til finansielle instrumenter

Den finansielle risiko i pensjonskassen er knyttet til evnen til å innfri den årlige avkastningsgarantien. I tillegg skal pensjonskassen kunne tåle betydelig markedsfall uten å komme i konflikt med kravene til kapitaldekning og solvensmargin. TKP har valgt en forvaltningsstrategi som søker å utnytte at aktivaklassene normalt svinger noe i utakt, slik at det kan oppnås høyere totalavkastning til moderat risiko. Kollektiv- og selskapsporteføljene forvaltes under ett, og består primært av rentebærende investeringer inkludert obligasjoner som holdes til forfall (og måles til amortisert kost). For øvrig består porteføljen av norske og internasjonale aksjer inkl. unoterte eiendomsaksjer samt noe eiendom og alternative investeringer.

De ulike aktiva er i ulik grad utsatt for finansiell risiko. Hovedformene for finansiell risiko er kredittrisiko, markedsrisiko inkl. rente- og eiendomsrisiko, valutarisiko og likviditetsrisiko.

Kredittrisiko

Med kredittrisiko menes at en utsteder av et verdipapir eller en lånekunde ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser. Pensjonskassen følger i denne forbindelse bl.a. kapitalforvaltningsforskriftens bestemmelser, herunder 4 %-begrensningen mot enkeltutsteder. Den største utstedergruppen i obligasjonsporteføljen er norske banker med god kapitaldekning. For øvrig reduseres denne risikoen ved at det i begrenset grad investeres direkte i obligasjoner med høy kredittrisiko.

Markedsrisiko (inkl. eiendoms-, rente- og valutarisiko)

Den aktivklassen som er mest utsatt for markedsrisiko er aksjer. Aksjemarkedsrisikoen søkes redusert gjennom en balansert sammensetning av egenkapitalinstrumenter med ulik risikoprofil. Eiendomsrisiko er risiko for verdiendring på eksponering i fast eiendom.

Renterisiko er risiko for verdiendring på rentebærende instrumenter som følge av endringer i det generelle rentenivået. Dessuten kan kredittspreaden (krav til avkastning utover det generelle rentenivået) øke. I tillegg til endringer i det generelle rentenivået og kredittspread avhenger verdiendringen av durasjonen (gjennomsnittlig løpetid på kontantstrømmene) på plasseringene. Pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi inneholder fastsatte rammer for akseptabel renterisiko.

Valutarisiko er risiko for verdiendringer som følge av svingninger i valutakursene. For egenkapitalinstrumenter utgjør slik risiko normalt en mindre del av den totale svingningsrisikoen, og utgjør normalt en betydelig større del av den totale svingningsrisikoen for renteinstrumenter. Pensjonskassen valutasikrer derfor investeringer i utenlandske rentepapirer, men ikke utenlandske aksjeinvesteringer. Den gjenværende valutarisikoen er således en del av pensjonskassens generelle diversifiseringsstrategi.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at posisjoner ikke lar seg realisere innen en gitt frist uten betydelig prisnedslag. Hoveddelen av pensjonskassens investeringer kan realiseres i løpet av meget kort tid. De minst likvide plasseringene (unoterte aksjer og alternative plasseringer) utgjør en såpass begrenset del av pensjonskassens totale forvaltningskapital at pensjonskassens totale likviditet anses som meget god.

Stresstesting

Pensjonskassen gjennomfører stresstester i samsvar med anbefaling fra Finanstilsynet. Stresstest II basert på bokførte verdier viser følgende (alle beløp i mill. kr.):

	2015	2014
Renterisiko (+1,50 %)	120	36
Aksjerisiko (-20 %)	283	304
Eiendomsrisiko (-12 %)	79	77
Valutarisiko (-12 %)	65	106
Spreadrisiko (basert på rating/durasjon)	234	124
Diversifiseringsgevinst - markedsrisiko	-203	-141
Markedsrisiko - netto	578	506
Forsikringsrisiko	135	136
Motpartsrisiko	11	22
Diversifiseringsgevinst – total risiko	-95	-102
Samlet tapspotensial/risiko	629	563
Overskytende kjernekapital og annen relevant bufferkapital	1.095	957
Bufferkapitalutnyttelse	57 %	59 %

Pensjonskassen gjennomfører stresstest II med rapportering til styret hver måned.

Note 22. Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over resultatet

De finansielle instrumentene er klassifisert i tre ulike nivåer/klasser.

Nivå 1: Noterte priser i aktive markeder

Nivå 2: Ikke børsnoterte, observerbare priser enten direkte gjennom en markeds plass, eller indirekte gjennom innhentede priser

Nivå 3: Priser som ikke bygger på observerbare markedsdata.

	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Noterte norske aksjer	95.767	0	0	95.767
Aksjefond	0	886.384	0	886.384
Hedgefond	0	0	298.575	298.575
Unoterte eiendomsaksjer og lignende	0	0	449.692	449.692
Private equity	0	0	132.564	132.564
Sum aksjer og andeler	95.767	886.384	880.831	1.862.982
Obligasjonsfond	0	1.123.183	0	1.123.183
Obligasjoner	3.103.952	1.945.448	234.337	5.283.737
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	3.103.952	3.068.631	234.337	6.406.920
Utlån og fordringer	0	335.166	0	335.166
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	3.199.719	4.290.181	1.115.168	8.605.068

Børsnoterte sertifikater og obligasjoner er plassert i nivå 1. Sertifikater og obligasjoner notert på Alternativ Bond Market (ABM) er plassert i nivå 2. Unoterte obligasjoner er klassifisert i nivå 3.

Når det gjelder unoterte eiendomsaksjer og private equity baseres verdsettingen på siste rapporterte kurser fra forvalterne. Verdifastsettelsen vil derfor normalt være et kvartal forsinket. For aksjer, aksjefond, sertifikater og obligasjoner benyttes offisielle ligningskurser.

Note 23. Investerings eiendommer

Trondheim kommunale pensjonskasse fikk tilført 286.500 (1.000 NOK) i ny kjernekapital pr. 01.11.2013 i form av tre bygårder. Verdien inkl. realavkastningskrav ble fastsatt ved takst av to uavhengige meglere (Eiendomsmegler 1 Næringseiendom og BER Verdivurdering AS). Bygårdene leies ut til Trondheim kommune på en 50 – års leieavtale. I henhold til leieavtalen er leietaker ansvarlig for forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene. Årlig leie reguleres med 100 % av KPI. Trondheim kommune har rett til å kjøpe tilbake eiendommene til KPI-regulert kostpris når som helst i løpet av leieperioden. Eiendommene benyttes ikke av Trondheim kommunale pensjonskasse.

Eiendommene regnskapsføres til virkelig verdi i henhold til årsregnskapsforskriften § 3-4 og IAS 40. Verdsettingen er basert på diskontering av fremtidige kontantstrømmer fra den langsiktige leiekontrakten med Trondheim kommune. Både ved etablering av leiebeløpet i leieavtalen ved overføringen 01.11.2013 og ved verdsettelsen pr. 31.12.2013 er det anvendt et realavkastningskrav på de tre eiendommene på henholdsvis 5,8 %, 6,0 % og 6,2 % i samsvar med vurdering av uavhengig megler. Ved utgangen av 2014 og 2015 har uavhengig megler vurdert realavkastningskravet isolert sett til å være noe lavere, men dette anses ikke relevant for verdsettelsen pga. bestemmelser i leieavtalen med Trondheim kommune. Det ble ikke foretatt noen verdiregulering i 2013. Verdireguleringen i 2014 og 2015 er lik den prosentvise endringen i leieinntekt siden Trondheim kommune har rett til å kjøpe tilbake eiendommene til KPI-regulert kostpris når som helst i løpet av leieperioden. Dette innebærer at samme realavkastningskrav er lagt til grunn for verdsettelsen ved utgangen av 2014 og 2015 som utgangen av 2013.

Mottatt leieinntekt fra Trondheim kommune i 2015 og 2014 er henholdsvis 18.491 og 18.113 (1.000 NOK). Det har ikke påløpt driftskostnader vedr.investeringseiendommene siden leietaker dekker alle kostnader inkl. kommunale avgifter og forsikringer.

Utviklingen i verdi av investeringseiendommene gjennom året har vært som følger:

	Investeringseiendommer
Anskaffelsesverdi før 2015	293.663
Verdiregulering tidligere år	5.873
Inngående balanse	299.536
Tilgang	0
Avgang	0
Verdiregulering i regnskapsåret	7.488
Utgående balanse	307.024

Note 24. Finansielle derivater

Klassifisert som omløpsmidler/ forpliktelser	Pålydende i utenlandsk valuta	Eiendel	Forpliktelse	
Valutaavtale SEK	130.000	0	0	-9.091
Valutaavtale EUR	5.000	0	0	-526
Valutaavtale USD	30.000	0	0	-1.818
Sum			0	-11.435

De inngåtte valutaterminavtalene gjelder sikring av aksjeporteføljen i utenlandsk valuta gjennom 3-måneders terminkontrakter pr. 31.12.2015.

Trondheim kommunale pensjonskasse
Forsikringsteknisk oppgjør 31.12.2015

Beskrivelse	Antall		Reserve	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Aktive	13 395	12 458	3 220 781 371	3 014 475 608
Oppsatte med rett	5 419	5 330	1 015 700 687	1 022 930 454
Oppsatte uten rett*	18 595	17 211	68 049 545	63 219 707
Sum aktive og oppsatte	37 409	34 999	4 304 531 603	4 100 625 769
Alderspensionister	3 906	3 455	2 201 273 517	1 837 813 619
AFP og tidligpensionister	435	401	327 120 429	289 579 973
Ektefellepensionister	810	792	376 224 175	368 752 396
Barnepensionister	51	54	10 743 956	11 851 504
Uførepensionister	2 101	2 307	1 572 468 510	1 798 401 003
Sum pensjonister	7 303	7 009	4 487 830 587	4 306 398 495
Sum netto premiereserve	44 712	42 008	8 792 362 190	8 407 024 264
Administrasjonsreserve			225 084 472	197 565 070
Annen IBNR-avsetning			50 000 000	
Sum premiereserve			9 067 446 662	8 604 589 334

Erstatningsreserve	56 000 000	52 548 027
--------------------	------------	------------

Samlet pensjonsgrunnlag for aktive	4 265 073 380	4 005 365 188
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for aktive	318 408	321 509
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for 100% aktive	437 590	428 060

* Oppsatte uten rett inneholder personer med tjenestetid mindre enn 3 år.
Det er kun avsatt reserve for disse dersom de har fratrudd etter 31.12.2005.

Sensitivitetsanalyse

Beregningsforutsetning	Endring	Effekt på sum premiereserve	
		i kroner	i prosent
Dødelighet	-10 %	203 000 000	2.24 %
Uførehypighet	20 %	40 000 000	0.44 %

KLP Forsikringservice AS
Et selskap i KLP-konsernet
Org.nr.: 967 696 676 Foretaksregisteret
Dronning Eufemias gate 10,
Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 03 35 00 Faks: 22 03 36 00
www.klp.no

Trondheim kommunale pensjonskasse
helge.rudi@trondheim.kommune.no
Att: Helge Rudi

Bergen 17. mars 2016

Aktuareklæring Trondheim kommunale pensjonskasse 2015

Under henvisning til det fremlagte regnskapet for 2015 bekreftes det at de forsikringstekniske avsetninger er foretatt i samsvar med gjeldende beregningsgrunnlag.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge. Dette beregningsgrunnlaget har en margin i startdødeligheten på 12 prosent.

For uførhet er det i 2015 benyttet et eget grunnlag, KFSU2015, basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringservice som aktuar. Som følge av at det nye uføregrunnlaget er svakere enn det som ble benyttet til og med 2014, og som følge av endrede uføreytelser i kjølvannet av pensjonsreformen, er det frigjort 385 mill. kroner i uføreserve.

Gjennomsnittlig grunnlagsrente per 31.12.2015 er 2.63 prosent. Dette er en vesentlig reduksjon siden 31.12.2014 da den var 2.87 prosent. Reduksjonen er i hovedsak finansiert ved at 270 mill. kroner av den frigjorte uføreserven er tilbakeført premiereserven gjennom delvis anvendelse av årets risikooverskudd etter godkjenning fra Finanstilsynet, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-15. I tillegg er opptjente rettigheter i 2015 reservert for med 2.0 prosent grunnlagsrente.

Det er avdekket betydelige utfordringer mhp datakvaliteten, som medfører at årets avsetning ikke kan beregnes ut fra datagrunnlaget alene. Årets avsetning er derfor fastsatt ved hjelp av en prognosemodell. Differansen mellom denne og beregnet reserveutvikling ut fra pensjonskassens datagrunnlag er avsatt som «Annen IBNR-avsetning». I tillegg er 42.8 mill. av årets risikooverskudd avsatt til risikoutjevningfond slik at avsetningene antas å være til den sikre side.

Med vennlig hilsen
For KLP Forsikringservice AS

Arnfinn Osmundsvaag
Ansvarshavende aktuar

KPMG AS
Fjordgata 68
N-7010 Trondheim

Telephone +47 04063
Fax +47 73 80 21 20
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til styret i Trondheim kommunale pensjonskasse

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Trondheim kommunale pensjonskasse som viser et overskudd på tkr 96 159. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav, og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Offices in:

Oslo	Grimstad	Molde	Trondheim
Alta	Hamar	Narvik	Tynset
Arendal	Haugesund	Sandnessjøen	Tønsberg
Bergen	Knåvik	Stavanger	Ålesund
Bode	Kristiansand	Stord	
Elverum	Larvik	Straume	
Finnsnes	Mo i Rana	Tromsø	

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Statsautoriserte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter, og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Trondheim kommunale pensjonskasse per 31. desember 2015 og av resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret, som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Trondheim, 17. mars 2016
KPMG AS

Sverre Einersen
Statsautorisert revisor

Trondheim kommunale pensjonskasse

pe3721 • april 2016
Layout og print: Grafisk senter, Tk

